

EUROOPAN PARLAMENTTI

1999

2004

Istuntoasiakirja

LOPULLINEN
A5-0361/2001

17. lokakuuta 2001

MIETINTÖ

Komission tiedonanto yleishyödyllisistä palveluista Euroopassa
(KOM(2000) 580 – C5-0399/2001 – 2001/2157(COS))

Talous- ja raha-asioiden valiokunta

Esittelijä: Werner Langen

SISÄLTÖ

	Sivu
ASIAN KÄSITTELY	4
PÄÄTÖSLAUSELMAESITYS.....	5
KULTTUURI-, NUORISO-, KOULUTUS-, TIEDONVÄLITYS- JA URHEILUVALIOKUNNAN LAUSUNTO	17
TYÖLLISYYS- JA SOSIAALIVALIOKUNNAN LAUSUNTO.....	20
TEOLLISUUS-, ULKOMAANKAUPPA-, TUTKIMUS- JA ENERGIAVALIOKUNNAN LAUSUNTO	27

ASIAN KÄSITTELY

Komissio välitti 22. syyskuuta 2000 päivätyllä kirjeellä Euroopan parlamentille tiedonantonsa yleishyödyllisistä palveluista Euroopassa (KOM(2000) 580 – 2001/2157(COS)).

Parlamentin puhemies ilmoitti 3. syyskuuta 2001 pidetyssä istunnossa lähettäneensä kyseisen tiedonannon asiasta vastaavaan talous- ja raha-asioiden valiokuntaan sekä lausuntoa varten kulttuuri-, nuoriso-, koulutus-, tiedonvälitys- ja urheiluvaliokuntaan, työllisyys- ja sosiaalivaliokuntaan, ympäristöasioiden, kansanterveyden ja kuluttajapolitiikan valiokuntaan, teollisuus-, ulkomaankauppa-, tutkimus- ja energiavaliookuntaan, oikeudellisten ja sisämarkkina-asioiden valiokuntaan ja aluepolitiikka-, liikenne- ja matkailuvaliokuntaan (C5-0399/2001).

Talous- ja raha-asioiden valiokunta oli nimittänyt 6. marraskuuta 2001 pidetyssä kokouksessa esittelijäksi Werner Langenin.

Valiokunta käsiteli komission tiedonantoa ja mietintöluonnosta 9. tammikuuta, 6. maaliskuuta, 10. heinäkuuta, 12. syyskuuta, 10. lokakuuta ja 16. lokakuuta 2001 pitämissään kokouksissa.

Viimeksi mainitussa kokouksessa se hyväksyi päätöslauselmaesityksen äänin 23 puolesta, 0 vastaan ja 9 tyhjää.

Äänestyksessä olivat läsnä seuraavat jäsenet: Christa Randzio-Plath (puheenjohtaja), José Manuel García-Margallo y Marfil (varapuheenjohtaja), Philippe A.R. Herzog (varapuheenjohtaja), Werner Langen (Christoph Werner Konradin puolesta) (esittelijä), Generoso Andria, Richard A. Balfe, Luis Berenguer Fuster, Pervenche Berès, Hans Udo Bullmann, Harald Ettl (Simon Francis Murphyn puolesta), Jonathan Evans, Carles-Alfred Gasòliba i Böhm, Robert Goebbels, Lisbeth Grönfeldt Bergman, Christopher Huhne, Pierre Jonckheer, Othmar Karas, Giorgos Katiforis, Piia-Noora Kauppi, Astrid Lulling, Jules Maaten (Olle Schmidtin puolesta), Thomas Mann (Brice Hortefeuxin puolesta), Ioannis Marinos, Ioannis Patakis, Fernando Pérez Royo, Alexander Radwan, Bernhard Rapkay, Karin Riis-Jørgensen, Peter William Skinner, Ieke van den Burg (Bruno Trentinin puolesta), Theresa Villiers ja Karl von Wogau.

Kulttuuri-, nuoriso-, koulutus-, tiedonvälitys- ja urheiluvaliokunnan, työllisyys- ja sosiaalivaliokunnan ja teollisuus-, ulkomaankauppa-, tutkimus- ja energiavaliookunnan lausunnot ovat tämän mietinnön liitteinä. Ympäristöasioiden, kansanterveyden ja kuluttajapolitiikan valiokunta päätti 29. toukokuuta 2001 olla antamatta lausuntoa; oikeudellisten ja sisämarkkina-asioiden valiokunta päätti 10. heinäkuuta 2001 olla antamatta lausuntoa ja aluepolitiikka-, liikenne- ja matkailuvaliokunta päätti 25. huhtikuuta 2001 olla antamatta lausuntoa.

Mietintö jätettiin käsiteltäväksi 17. lokakuuta 2001.

Tarkistusten jättämisen määräaika ilmoitetaan sen istuntojakson esityslistaluonnoksessa, jonka aikana mietintöä käsitellään.

PÄÄTÖSLAUSELMAESITYS

Euroopan parlamentin päätöslauselmaesitys komission tiedonannosta yleishyödyllisistä palveluista Euroopassa (KOM(2000) 580 – C5-0399/2001 – 2001/2157(COS))

Euroopan parlamentti, joka

- ottaa huomioon komission tiedonannon (KOM(2000) 580 – C5-0399/2001),
 - ottaa huomioon Euroopan unionin perusoikeuskirjan 36 artiklan, joka koskee mahdollisuutta käyttää yleistä taloudellista etua koskevia palveluja,
 - ottaa huomioon EY:n perustamissopimuksen 2 artiklan, 5 artiklan, 16 artiklan, 73 artiklan, 81 artiklan 3 kohdan, 86 artiklan, 87 artiklan, 88 artiklan ja 295 artiklan,
 - ottaa huomioon aiemmat päätöslauselmansa yleishyödyllisistä palveluista, erityisesti 17. joulukuuta 1997 antamansa päätöslauselman¹ sekä viimeksi 18. toukokuuta 2000 antamansa päätöslauselman jäsenvaltioiden ja julkisten yritysten välisten taloudellisten suhteiden avoimuudesta²,
 - ottaa huomioon Nizzan Eurooppa-neuvoston päätelmät yleishyödyllisistä palveluista ja 11. joulukuuta 2000 annetun julkilausuman yleishyödyllisistä palveluista,
 - ottaa huomioon talous- ja raha-asioiden valiokunnan tästä aiheesta 6. maaliskuuta 2001 pitämän kuulemistilaisuuden,
 - ottaa huomioon työjärjestyksen 47 artiklan 1 kohdan,
 - ottaa huomioon talous- ja raha-asioiden valiokunnan mietinnön ja kulttuuri-, nuoriso-, koulutus-, tiedonvälitys- ja urheiluvaiokunnan, työllisyys- ja sosiaalivaiokunnan ja teollisuus-, ulkomaankauppa-, tutkimus- ja energiavaiokunnan lausunnot (A5-0361/2001),
- A. katsoo, että yleishyödyllisiä palveluja on pidettävä eurooppalaisen yhteiskuntamallin osana,
- B. katsoo, että eri yleishyödyllisten palvelujen vapauttamispolitiikalla voi olla sekä myönteisiä että kielteisiä vaikutuksia kansalaisille/käyttäjille ja että ennen kuin vapauttamisessa edetään pidemmälle, tämän politiikan yhteydessä on tehtävä tarkka ja verrattavissa oleva arvio tarjottujen palveluiden laadusta,
- C. ottaa huomioon, että yleishyödyllisillä palveluilla Euroopassa on Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 16 artiklan mukaan tärkeä asema unionin yhteisten arvojen joukossa ja olennainen merkitys sosiaalisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden edistämisessä,

¹ EYVL C 14, 19.1.1998, s. 53–74.

² EYVL C 59, 23.2.2001, s. 130–238.

- D. ottaa huomioon, että Euroopan unionin perusoikeuskirjan luonnoksen 36 artiklan mukaan unioni tunnustaa mahdollisuuden käyttää kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisia yleistä taloudellista etua koskevia palveluja Euroopan unionista tehdyn sopimuksen mukaisesti sekä kunnioittaa tätä oikeutta edistääkseen unionin sosiaalista ja alueellista yhteenkuuluvuutta,
- E. ottaa huomioon, että EY:n perustamissopimuksen 5 artiklan 2 kohdassa määrätyn toissijaisuusperiaatteen mukaisesti on yhteisön lainsäädännössä tarkoin määritellyin edellytyksin jäsenvaltioiden ja niiden paikallisviranomaisten tehtävä määritellä, mitkä palvelut ovat yleisen taloudellisen edun mukaisia palveluja ja mikä on sopiva hallintomalli,
- F. ottaa huomioon, että sisämarkkinoiden kehitys on johtanut kilpailun kiristymiseen julkisten ja yksityisten yritysten välillä, mistä syystä on tärkeää ja oikein, että kilpailusääntöjä sovelletaan oikeudenmukaisesti ja tehokkaasti,
- G. ottaa huomioon, että EY:n perustamissopimuksen 295 artiklan mukaisesti Euroopan unioni ei puutu jäsenvaltioiden omistusoikeusjärjestelmiin,
- H. ottaa huomioon, että julkiset yritykset ja yritykset, joille jäsenvaltiot myöntävät erityisoikeuksia tai yksinoikeuksia EY:n perustamissopimuksen 86 artiklan 1 kohdan mukaisesti tai jotka tuottavat yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja EY:n perustamissopimuksen 86 artiklan 2 kohdan mukaisesti, ovat tärkeitä taloudellisia toimijoita yhteisössä ja jäsenvaltioissa,
- I. ottaa huomioon, että yhtenäisvaluutan käyttöönotto ja lisääntyvä globalisaatio edellyttää myös tulevaisuudessa yhtenäisen kilpailupolitiikan soveltamista Euroopan unionissa rajat ylittävän kilpailun vääristymisen ennaltaehkäisemiseksi ja torjumiseksi,
- J. ottaa huomioon, että yleishyödyllisten palvelujen määrittäminen jää periaatteessa asianmukaisella tasolla jäsenvaltioiden ja niiden perustuslain mukaisten yksikköjen, kuten alueellisten ja paikallisten viranomaisten vastuulle, kunnioittaen kuitenkin samaan aikaan valtion tukia koskevien säännösten yhdenmukaista soveltamista, minkä noudattamista komissio valvoo Euroopan tuomioistuimen valvonnassa,
- K. ottaa huomioon, että yleishyödyllisten palvelujen kehittämisen sosiaalisen markkinatalouden mallin pohjalta on oltava keskeinen tekijä Euroopan talous-, finanssi- ja sosiaalipolitiikassa,
- L. katsoo, että yleishyödyllisten palvelujen kunnioittaminen ehdokasvaltioissa sekä niiden kehitysprosessit ovat tärkeitä ja ne on otettava huomioon jäsenyysneuvotteluissa,
- M. katsoo, että maaseudun erityistilanne (sosiaalisesti heikossa asemassa olevat alueet, syrjäiset alueet jne.) on erityisesti otettava huomioon,

I. Yleishyödylliset palvelut Euroopan unionissa

1. panee merkille komission tiedonannon yleishyödyllisistä palveluista ja on samaa mieltä siitä, että se, mitä palveluja pidetään yleishyödyllisinä ja miten niitä tuotetaan, ovat seikkoja, joista päätetään ensisijaisesti paikallistasolla, sekä siitä, että Euroopan kansalaisten olisi saatava korkealaatuisia palveluita kohtuullisin hinnoin; on samaa mieltä siitä, että Euroopan kansalaisten olisi saatava korkealaatuisia palveluita kohtuullisin hinnoin ja maksutta, jos sosiaalinen tilanne sitä edellyttää;
2. pyytää komissiota tekemään välittömästi tarkan ja vertailtavissa olevan arvion yleishyödyllisiä palveluita koskevan vapauttamispolitiikan todellisista vaikutuksista, ennen kuin vapauttamisessa edetään pidemmälle;
3. hyväksyy komission esittämän vaihtoehdon, jonka mukaan Cardiffin prosessi muodostaa yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvien palvelujen toimintaa yhtenäismarkkinoilla koskevat yleiset arviointipuitteet;
4. toteaa, että yleistä taloudellista etua koskevien palveluiden tasa-arvoiset käyttömahdollisuudet, toimittamisen varmuus ja jatkuvuus on varmistettava;
5. tukee valtioiden ja hallitusten päämiesten sekä komission yhteistä tavoitetta varmistaa, että kilpailulainsäädännön soveltaminen yleishyödyllisten palvelujen yhteydessä parantaa ennustettavuutta ja oikeusvarmuutta;
6. ehdottaa, että parlamentin asiasta vastaava valiokuntaa laatisi työjärjestyksen 59 artiklan mukaisesti (EY:n perustamissopimuksen 192 artiklan mukainen lainsäädäntöaloite) mietinnön, jossa komissiota pyydetäisiin laatimaan EY:n perustamissopimuksen 95 artiklaan perustuva ehdotus puitedirektiiviksi yleistä taloudellista etua koskevien palvelujen tavoitteista; katsoo, että puitedirektiivillä on tarkoitus luoda oikeuspuitteet, joilla taataan kansalaisille yleistä taloudellista etua koskevien palvelujen tarjoaminen erityisesti EY:n perustamissopimuksen 16 artiklan mukaisesti;
7. toteaa, että ensimmäisen, edelleen kesken olevan vaiheen jälkeen, joka merkitsi sisämarkkinoiden toteuttamista ja kansallisten verkkojen avaamista kilpailulle, unioni siirtyy toiseen vaiheeseen, jossa rajat ylittävän kaupan kehitys sekä yleiseurooppalaisten toimijoiden ja verkkojen muodostuminen edellyttävät yleishyödyllisiä palveluja koskevan toimivallan ja tehtävien määrittelyä Euroopan unionin tasolla;
8. palauttaa mieliin, että Lissabonin Eurooppa-neuvosto asetti tavoitteeksi sen, että Euroopan unionista kehittyy maailman dynaamisin talousalue, ja toteaa, että tämä edellyttää kaikkien taloudellisten toimijoiden palkitsemista innovaatioista ja ideoista;
9. huomauttaa, että valtiontukien tehokas valvonta on järkevää ja tarpeellista, jos se mukautetaan yleishyödyllisten palveluiden tarpeisiin ja erityispiirteisiin;
10. toteaa, että Euroopan unionilla on mahdollisuus valvoa väärinkäytöksiä vain siltä osin, loukataanko vakavasti unionin kansalaisille taattua koko EU:n laajuista syrjimätöntä kilpailua ja onko tällä samalla rajat ylittäviä vaikutuksia;

11. korostaa voittoa tavoittelemattomien organisaatioiden (vapaaehtoisten työskentely, ei-kaupallisuus, kansalaisia lähellä oleva organisaatiomuoto, ei omistajia) merkitystä kansalaisyhteiskunnan organisaatioina kolmantena pilarina markkinoiden ja valtion ohella ja viittaa niiden merkitykseen kansalaisten kyvyille tulla toimeen itsenäisesti;
12. korostaa lisäksi, että ratkaisevaa ei ole se, kuka yleishyödyllisiä palveluja tarjoaa, vaan se, että laatustandardeja ja sosiaalista tasapainoa ylläpidetään ja että palvelujen toimittamisen varmuutta ja jatkuvuutta pidetään myöntämisperusteena, ja panee tyytyväisenä merkille komission ilmoituksen, jonka mukaan se ei aio asettaa ehtoja sille, olisiko yleishyödyllisten palvelujen tarjoamisen kuuluttava julkisille vai yksityisille yrityksille;
13. toteaa, että perussopimuksilla pyritään kumpaankin tavoitteeseen, sillä ne velvoittavat sekä unionin että jäsenvaltiot soveltamaan oikeudenmukaista kilpailupolitiikkaa, ja lisäksi niissä korostetaan tarvetta varmistaa yleishyödyllisten palvelujen saatavuus;
14. toteaa, että yleishyödyllisillä palveluilla olisi yleisesti ottaen tarkoitettava sellaisia palveluja, jotka ovat tärkeitä ihmisten päivittäisessä elämässä, kuten liikenne, posti, televiestintä, koulutus, sairaalat, sosiaalipalvelut, viemäröinti ja jätehuolto sekä vesi- ja energiahuolto ja erityisesti sähkö;
15. pitää lähtökohtana sitä, että komission kilpailupolitiikka on EY:n perustamissopimuksen 151 artiklan mukaista ja että Euroopan unioni tekee kaikkensa ottaakseen huomioon jäsenvaltioiden kulttuuriset tarpeet ja kulttuurialan erityispiirteet sekä sen monimuotoisuuden toissijaisuusperiaatteen mukaisesti;
16. muistuttaa siitä, että perustamissopimuksen 16 artiklan nojalla yhteisöllä ja jäsenvaltioilla on velvollisuus määritellä yleishyödyllisten palvelujen tehtävät ja palvelujen täytäntöönpano ja näin ollen myös asettaa palveluiden tarjoajille, olivatpa ne julkisia tai yksityisiä, velvoitteita tarjota tiettyjä palveluja olosuhteissa, jotka mahdollistavat niille uskottujen tehtävien hoitamisen;
17. korostaa, että yleishyödyllisiä palveluja on tarjottava luotettavissa olosuhteissa (korkea laatu, laaja saatavuus, optimaalinen hinta, sosiaalinen tasapaino ja kestävä toimitusvarmuus);
18. korostaa, että monet yleishyödyllisistä palveluista voidaan tarjota rehellisen kilpailun perusteella, ja painottaa, että tässä yhteydessä yksityisiä ja julkisia yrityksiä on periaatteessa kohdeltava samalla tavalla;
19. katsoo, että yleishyödyllisten palvelujen alan yksityisten ja julkisten toimijoiden yhteisvastuuta on selvennettävä myös Nizzassa sovittuun sosiaaliseen toimintaohjelmaan sisältyvää yritysten sosiaalista vastuuta koskevan työskentelyn puitteissa;
20. toteaa, että tehokkain tapa tarjota yleishyödyllisiä palveluita kansalaisille on määritellä ne julkisesti ja selkeästi ja noudattaa taloudellisuuskriteerejä; jos näihin yleishyödyllisiin palveluihin liittyy taloudellista toimintaa, periaatteessa on annettava mahdollisimman monelle tarjoajalle mahdollisuus tarjota näitä palveluita julkisen tarjouskilpailun perusteella;

21. toteaa, että jos jäsenvaltioiden viranomaiset asettavat yrityksille palveluvelvoitteita ja maksavat verovaroista taloudellisia korvauksia näiden velvoitteiden asettamisesta, ei tätä voida pitää tukena, mikäli korvaukset eivät mene pidemmälle kuin viranomaisten asettamien vaatimusten kattamiseen;
22. edellyttää yleishyödyllisten palvelujen yhteisten tehtävien laatimista yhteisön tasolla yleispalvelun kehityksen varmistamiseksi ja sen laajentamiseksi uusille aloille, jotta teknologinen muutos ja alueiden välisen yhteenkuuluvuuden toteuttamistarve voidaan ottaa huomioon;
23. panee tyytyväisenä merkille, että komissio ymmärtää yleishyödylliset palvelut hyvin laajasti ja että pyrkiessään tähän tavoitteeseen tunnustaa toissijaisuusperiaatteen ja jäsenvaltioiden vapauden määrittellä tietyin edellytyksin yleishyödylliset palvelut ja valvoa niiden tarjoamista;
24. palauttaa mieliin, että paikallisviranomaisten on säilytettävä vapaus päättää kansallisen lainsäädännön nojalla niiden vastuulla olevien yleishyödyllisten palvelujen hallintomuodosta ja että tämä vapaus pitää sisällään mahdollisuuden tuottaa palvelut suoraan tai toimeksiannolla; painottaa kuitenkin sitä, että tilanteessa, jossa paikallisviranomainen päättää antaa vastuullaan olevat yleishyödylliset palvelut muun tahon hoidettavaksi, tämän on käytettävä systemaattisesti kilpailuttamista yhteisön lainsäädännön mukaisesti; painottaa lisäksi sitä, että yhteisöt, jotka tuottavat yleishyödyllisiä palveluja suoran hallintomallin mukaisesti, eivät voi vallata oman toiminta-alueensa ulkopuolisia markkinoita;
25. panee tyytyväisenä merkille komission kannan, jonka mukaan Euroopan unionissa olisi tarjottava yleisiin taloudellisiin, sosiaalisiin ja alueellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja siitä huolimatta, että markkinoilla ei ole riittävästi kannusteita palvelujen tarjoamiseen;
26. jakaa komission näkemyksen, jonka mukaan yleishyödyllisten palvelujen velvoitteen täyttämiseen voi kilpailulainsäädännön mukaan liittyä erityis- tai yksinoikeuksia ja erityisvelvoitteiden täyttämiseen erityisiä rahoitusjärjestelmiä;
27. on samaa mieltä komission kanssa siitä, että EU:n kilpailusääntöjä ei sovelleta nk. ei-taloudelliseen toimintaan eli asioihin, jotka kuuluvat perimmältään valtion ja sen paikallisviranomaisten erikoisoikeuksiin, kuten sisäinen ja ulkoinen turvallisuus, oikeushallinto ja ulkosuhteet;
28. tukee komission näkemystä, jonka mukaan koulutukseen ja pakolliseen perussosiaaliturvaan liittyvät järjestelmät ja voittoa tavoittelemattomien organisaatioiden, erityisesti sosiaalialan järjestöjen, hyväntekeväisyysjärjestöjen, ja kulttuurialan järjestöjen toiminta eivät kuulu kilpailusääntöjen ja sisämarkkinoita koskevien määräysten soveltamisalaan;
29. korostaa, että samalla kun yleishyödyllisiä palveluita tarjottaessa vaaditaan kilpailun tasapuolisuutta, merkittävänä palvelujen tarjoamiseen liittyvänä näkökohtana on pidettävä erityisesti palvelutarjonnan kansalaisten ja veronmaksajien hyödyksi koituvaa kannattavuutta, laatua, rahoitusta, mukaan lukien sen avoimuus, luotettavuutta ja valvontaa;

30. pitää lähtökohtana sitä, että Euroopan komissio tarkentaa jatkoneuvotteluissa kiistanalaisia kysymyksiä esimerkkitapauksien, suuntaviivojen, tiedonantojen ja poikkeuksia koskevien asetusehdotusten avulla ottaen huomioon EU:n kilpailulainsäädännön oikeudellisen selkeyden ja soveltamisalat;

II. Euroopan tasolla tarvittavat toimet

31. tukee puolueettomuuden, määrittelyn vapauden ja suhteellisuuden periaatteita koskevaa komission kantaa ja korostaa, että näiden periaatteiden perusteella jäsenvaltioilla on oikeus määrittellä yleishyödyllisten palvelujen tehtävät ja niiden täytäntöönpano ja että komission tehtävä on huolehtia sisämarkkinoita koskevien määräysten ja kilpailusääntöjen noudattamisesta;

32. kannattaa Nizzan Eurooppa-neuvoston esittämiä vaatimuksia, joiden mukaisesti sisämarkkinoita koskevia määräyksiä ja kilpailusääntöjä olisi sovellettava siten, että julkisten palveluiden tarjoajien on mahdollista suorittaa tehtävänsä kannattavasti ja oikeusvarmuuden vallitessa;

33. pitää sisämarkkinaohjelmaan liittyvässä tärkeiden palvelualojen vapauttamisessa tähän mennessä saavutettujen tulosten ja ongelmien perusteella välttämättömänä, että markkinoiden avaamista liikenteen, sähkön ja kaasun sekä postipalvelujen aloilla jatketaan ripeästi; toteaa, että toistaiseksi tehdyt vapauttamistoimet ovat lisänneet eurooppalaisten yritysten kilpailukykyä ja turvanneet työpaikkojen säilymisen;

34. katsoo, että palvelualojen asteittainen vapauttaminen Euroopan unionissa on toteutettava rinta rinnan yleispalvelujen säilyttämisen kanssa, ja erityisesti on määriteltävä yleispalvelun velvoitteet;

35. katsoo, että julkisille ja yksityisille yrityksille olisi annettava aina yhtäläiset mahdollisuudet yleishyödyllisten palvelujen tarjoamiseen, mikäli tätä ei ole nimenomaisesti kielletty jäsenvaltioiden säädöksillä; korostaa kilpailun ja esikuva-analyysien kaltaisten taloudellisuustestien merkitystä optimaaliselle palvelujen tarjoamiselle;

36. odottaa siksi, että komissio yhteistyössä jäsenvaltioiden kanssa: laatii asianmukaiset toissijaisuusperiaatteen mukaiset yhteisön periaatteet, joille yleishyödylliset palvelut perustuvat, laatii ja määrittelee yhteisön periaatteet demokraattiselle ja avoimelle sääntelylle, takaa kansalaisten ja käyttäjien aktiivisen osallistumisen prosessiin sopimusten määrittelemiseksi, arvioimiseksi ja arvostelemiseksi ja vakiinnuttaa yhteisen pluralistisen arviointimenetelmän;

37. korostaa, että yleishyödyllisiä palveluja koskevien valintojen ja kriteereiden noudattaminen edellyttää demokraattisempaa sääntelyä: lainsäädännön hyväksyminen yhteispäätösmenettelyllä siten, että komissio vastaa täytäntöönpanosta Euroopan parlamentin valvonnan alaisuudessa;

38. korostaa toissijaisuusperiaatteen mukaisesti, että jäsenvaltiot sekä alueelliset ja paikalliset viranomaiset voivat määrittellä ja valita haluamansa palvelut vapaasti;

39. kehottaa komissiota paremman oikeudellisen selkeyden saavuttamiseksi selventämään, missä tapauksissa kyse ei ole yhteisön sisäisestä kaupasta (paikallinen vaikutus) sekä parantamaan porrastetun tarkastusmenettelyn avulla päätöksentekorakenteen avoimuutta, ja kehottaa komissiota tekemään standarditapauksissa ja yksinkertaisissa valitustapauksissa päätökset nopeammin ja siten huolehtimaan avoimuudesta ja paremmasta oikeudellisesta selkeydestä;
40. panee erittäin tyytyväisenä merkille, että komissio on viime kuukausina tarkentanut ja kehittänyt suuntaviivojaan asetuksin ja huolehtinut siten siitä, että muun muassa pienten ja keskisuurten yritysten tukiin, vähämerkityksisiin tukiin ja koulutus- ja ympäristönsuojelutukiin on saatu lisää selvyyttä, ja korostaa, että tuet yksityisille ja julkisille yrityksille voidaan hyväksyä vain tiukoin ehdoin;
41. kehottaa komissiota selventämään, miten taloudellinen ja muu kuin taloudellinen toiminta ovat eroteltavissa ja mitä tarkoitetaan "ilmeisyyden valvonnalla" käsitteellisellä tasolla suhteessa "suhteellisuuden tarkistamiseen" operatiivisella tasolla, ja korostaa, ettei kilpailusääntöjä voida missään tapauksessa soveltaa ei-taloudellisen toiminnan yhteydessä;
42. toivoo, että Euroopan komissio koordinoi säännöllistä ja pluralistista arviointia, joka kohdistuu yleishyödyllisten palvelujen tehtäviin, etenkin mitä tulee unionin sosiaalisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden edistämiseen, palvelujen laatuun ja tasa-arvoiseen saatavuuteen sekä kohtuulliseen ja avoimesti määriteltyyn hintaan;
43. pitää välttämättömänä kehittää moniarvoisia ja vastakkaisia arviointimenettelyjä ja ehdottaa, että Euroopan parlamentti järjestää keskustelun olemassaolevien eri valvontaelinten välillä (talous- ja sosiaalikomitea, alueiden komitea, työmarkkinaosapuolia edustavat järjestöt, yleishyödyllisiä palveluja koskevien hankkeiden parissa työskentelevät yhdistykset ja kuluttajayhdistykset) ja pyytää, että kyseinen prosessi johtaisi kuulemiseen ennen päätöstentekoa; vaatii luomaan Euroopan yleishyödyllisten palvelujen seurantakeskuksen;
44. kehottaa komissiota laatimaan arviointikertomuksen yleishyödyllisten palvelujen tilasta ja tarpeista ehdokasmaissa;

III. Jäsenvaltioiden tasolla tarvittavat toimet

45. pitää välttämättömänä, että jäsenvaltioissa ja niiden osissa (osavaltiot, alueet, kunnat) otetaan tulevaisuudessa vakavammin huomioon mahdollisuudet määritellä itse yleishyödylliset palvelut Euroopan unionin kilpailulainsäädännön mukaisesti;
46. korostaa Euroopan unionin toimivaltaa kilpailupolitiikassa, josta on tullut yhä merkityksellisempi, kun otetaan huomioon yhteisen valuutan, EU:n sisämarkkinoiden, talouden globalisaation ja teknisen kehityksen asettamat vaatimukset; pitää kuitenkin tarpeellisena laajaa poliittista keskustelua kilpailupolitiikan rajoista tilanteessa, jossa se törmää muihin EU:n ja kansallisen, alueellisen tai paikallisen tason politiikan ydinalueisiin;
47. katsoo, että Euroopan komission on suoritettava täydentävää väärinkäytöksiensä valvontaa;

48. katsoo, että parlamentaarisessa demokratiassa on tarpeen, että kansalaisille ja veronmaksajille esitetään seurattavasti ja avoimesti tarjottavien palvelujen rakenteet, kustannushyötyanalyysi ja palvelutarjontaan liittyvät kilpailumahdollisuudet;
49. pitää yleishyödyllisten palvelujen tarjoajien ristikkäistä tukemista perustavasti ongelmallisena, sillä palveluja ei voida tällöin esittää asianmukaisesti kysynnän ja tarpeen mukaisesti;
50. pitää siksi juridisesti mahdollisena ja poliittisesti mielekkäänä sitä, että palvelujen, joita on tarjottava kansalaisille erityisen edullisin ehdoin, lisäkustannuksia voidaan tasata tarvittaessa verovaroin, minkä yhteydessä on taattava tällaisen rahoituksen avoimuus;
51. katsoo, että pian voimaan tuleva vuonna 2000 annettu Euroopan unionin avoimuusdirektiivi on sopiva väline tehdä ristikkäisen tukemisen ongelmasta yrityksissä, jotka tarjoavat palveluja sekä vapailla markkinoilla että julkisten velvoitteiden perusteella, yleisesti ymmärrettävä ja tuoda näin verovarojen ja muiden tukien käyttöön lisää selvyyttä ja rehellisyyttä;
52. kannattaa komissiota siinä, että, sopimuksen tekeminen yksityisen kolmannen osapuolen kanssa myös sellaisilla julkisilla aloilla, joita ei ole vielä vapautettu, edellyttää periaatteessa tarjouskilpailua;
53. katsoo, että aina kun yleishyödyllisiä palveluja voidaan tarjota kilpailun perusteella, julkisille ja yksityisille yrityksille on annettava yhtäläiset mahdollisuudet; korostaa tässä yhteydessä paikallisten talouksien toissijaisuusperiaatetta;
54. katsoo, että julkisten yritysten asettaminen etusijalle, olipa kyse sitten valtiontuista tai veropoliittisista toimista, yksityiset yritykset kilpailutilanteeseen saattavan taloudellisen toiminnan yhteydessä, ei ole kilpailupoliittisesti perusteltua;
55. katsoo, että on perustavanlaatuisesti kilpailun tasapuolisuuden periaatteen vastaista, että aloilla, joilla toimii sekä yksityisiä että julkisia yrityksiä, julkisille yrityksille annetaan jotakin toimintaa, esim. veden, kaasun, sähkön, maalämmön jakelua tai jätehuoltoa koskevia verohelpotuksia, ja katsoo, että yksipuolinen julkisten yritysten verotuksellinen suosiminen ei ole yhteisön oikeuden mukaista ja verolainsäädännössä julkisille ja yksityisille yrityksille on siten taattava periaatteessa samanlainen kohtelu;
56. korostaa, että Kööpenhaminan kriteerien mukaisesti, poikkeuksena lyhyet siirtymäkaudet, myöskään ehdokasvaltiot eivät saa suosia yrityksiään mielivaltaisesti, vaan niiden on kehitettävä kyky vastata yleiseen kilpailupaineeseen ja niiden on saatava apua julkisten menojensa modernisointiin ja laajentamiseen;
57. korostaa, että julkisten viranomaisten velvoite järjestää oikeudenmukaisia ja asianmukaisia tarjouskilpailuja EU:ssa ja jäsenvaltioissa voimassa olevien määräysten mukaisesti, voi olla tehokas väline, jolla voidaan estää kilpailun esteet ja joka samalla antaa valtiolle mahdollisuuden määritellä itse laatua, saatavuutta ja ympäristönsuojelua koskevat ehdot ja valvoa niitä;
58. katsoo, että valtion monopolien purkaminen ei saa johtaa yksityisten monopolien syntymiseen;

59. katsoo, että kun kyse on oikeudesta määritellä yleishyödylliset palvelut, etenkin palvelujen kuvaamisen, tarjouskilpailumenettelyn ja palvelujen tarjoamista koskevan valvonnan yhteydessä, niin jäsenvaltioilla kuin niiden alaisilla tahoillakin on oltava riittävät demokraattiset tarkastusoikeudet ja valtuudet, jotta ne voivat taata kansalaisille parhaan mahdollisen tarjouksen myös kilpailujärjestelmässä;

IV. Alakohtaiset erityistapaukset

60. kehottaa komissiota varmistamaan tiedonannossa mainittujen periaatteiden ja alakohtaisten välineiden keskinäisen johdonmukaisuuden;
61. korostaa, että Euroopan unionin sisämarkkinapolitiikka on johtanut etenkin laadun paranemiseen, hintojen laskuun ja parempaan tarjontaan korkealla teknologian tasolla, kuten on todistettavasti käynyt esim. televiestinnän alalla;
62. valittaa sitä, etteivät komissio ja jäsenvaltiot kyenneet varautumaan UMTS-lupien myöntämiseen ja hoitamaan sitä tavalla, joka noudattaisi yleishyödyllisten palvelujen ideaa;
63. toteaa, että komissio on sähkön ja maakaasun sisämarkkinoihin liittyvien direktiivien muuttamista koskevassa ehdotuksessaan direktiiviksi tehnyt selväksi, että jäsenvaltioilla on täysi oikeus määritellä, mitkä ovat merkittäviä yleishyödyllisiä palveluita, mihin sisältyy esim. sosiaalisesti heikommassa asemassa olevien asiakkaiden suojeleminen epäoikeudenmukaiselta palvelujen loppumiselta, kuluttajille tarkoitettujen sopimusehtojen avoimuus, kohtuuhintaiset ja avoimet riitojenratkaisumekanismit, palvelujen saatavuus syrjäseuduilla kohtuullisin hinnoin alueellisen ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden mukaisesti, ympäristönsuojelun huomioiminen sekä infrastruktuurin ylläpitäminen ja kehittäminen;
64. pyytää, että jäsenvaltioita vaadittaisiin noudattamaan Euroopan komission määrittelemää avointa sopimusten antamismenettelyä uuden palvelujen tarjontaa koskevan kapasiteetin luomiseksi, kun se osoittautuu tarpeelliseksi tarjonnan ja kysynnän kehityksen ja palvelujen toimittamisen varmuuden turvaamisen vuoksi;
65. kehottaa komissiota esittämään selontekoja ja ehdotuksia tarkoituksena taata turvallinen loppukäsittely ja ekologisesti kestävä kierrätys jätehuollon alalla jopa ilman ilmoitus- tai kuljetusvelvollisuutta ottamalla käyttöön markkinatalouteen perustuva kehys;
66. kehottaa jäsenvaltioita komission ehdotusten mukaisesti järjestämään tulevaisuudessa tarjouskilpailuja Euroopan tasolla, kun kyse on tietyn – komission määrittämän – suuruusluokan ylittävistä alueellisista tai kunnallisista liikennepalveluista; toteaa kuitenkin, että koska nämä yritykset ovat pääasiassa pieniä ja keskisuuria yrityksiä, rautatie- ja linja-autoliikenteen välillä on tehtävä selvä ero;
67. kehottaa jäsenvaltioita selvittämään yhdessä alueellisten viranomaisten kanssa, missä määrin vesi- ja jätevesihuoltoa koskevat markkinat voidaan avata entistä enemmän yksityisille yrityksille;
68. katsoo, että myös vesihuollon alalla on pyrittävä esikuva-analyyseihin, taloudellisuustutkimuksiin, yhteistyöhön ja suorituskykyisiin yritysraenteisiin ja että

useilla vapauttamisen yhteydessä toteutettavilla rajoitettua markkinoiden avaamista koskevilla erityistoimilla on myönteinen vaikutus toimitusvarmuuteen, hinnanmuodostukseen sekä pohjaveden että ympäristön suojeluun;

69. katsoo, että erityisolosuhteista huolimatta vesi- ja jätevesihuolto olisi yhä lisääntyvässä määrin hoidettava taloudellisten kriteerien pohjalta, ja pyytää jäsenvaltioita avaamaan nämä julkiset palvelut myös yksityisille tarjoajille; pyytää tässä yhteydessä arvioinnin tekemistä Euroopan tasolla;
70. korostaa, että tarvitaan julkisia pankkeja ja säästökassoja, jotka myötävaikuttavat yleishyödyllisiin palveluihin tarjoamalla yleisesti saatavilla olevia tilejä ja järjestämällä väestölle kattavat rahoituspalvelut sekä helpottavat pienten ja keskisuurten yritysten mahdollisuutta saada lainoja ja tukevat monia muita yleishyödyllisiä toimintoja;
71. katsoo, että avoimuudesta annettua direktiiviä on sovellettava myös julkisten pankkien alalla, jotta voitaisiin rajata tarkemmin julkiset toimeksiannot ja näistä toimeksiannoista syntyvät todelliset kustannukset, harjoittaa kilpailunäkökohtiin perustuvaa arviointia ja mahdollisesti sopia rahallisista korvauksista;
72. katsoo, ettei yleishyödyllisistä palveluista annetussa komission tiedonannossa oteta riittävässä määrin huomioon niiden vapaaehtois- ja hyväntekeväisyysjärjestöjen erityismerkitystä, jotka tarjoavat yksittäisissä jäsenvaltioissa yhteisvastuuseen, etiikkaan, uskontoon, hyväntekeväisyyteen tai kulttuurilliseen monimuotoisuuteen pohjautuvia yleishyödyllisiä palveluja;
73. korostaa siksi, että on tarpeen myöntää ryhmäpoikkeus yhteiskunnallisesti merkittävälle sosiaalisen ja kulttuurisen alan palveluille, jotka antavat kansalaisille mahdollisuuden hyödyntää myös tulevaisuudessa näitä palveluja erityisehdoin ja kilpailukykyisin hinnoin, ja että tähän voidaan käyttää avoimesti ja seurattavasti myös verovaroja, kunhan kilpailu ei vääristy vakavasti;
74. kannattaa sitä, että kuten julkisyhteisöllinen toiminta myös voittoa tavoittelematon toiminta, joka voi olla luonteeltaan esim. sosiaalista, kulttuurista tai hyväntekeväisyyteen liittyvää, poistettaisiin yleisesti valtiontukia koskevasta valvonnasta ja periaatteessa EY:n kilpailulainsäädännön piiristä ja että tätä varten laadittaisiin tarvittavat suuntaviivat;
75. katsoo, että komission taloudellisen ja muun kuin taloudellisen toiminnan välillä tekemän jaon mukaisesti on laadittava kriteeriluettelo, kun päätöksiä on tehtävä epäselvissä tapauksissa;
76. katsoo, etteivät yleisradiot, jotka ovat julkisen palvelun velvoitteen alaisia, kuulu perussopimusten kilpailusääntöjen soveltamisalaan;
77. katsoo, että audiovisuaaliala – riippumatta audiovisuaalisesta lähetystavasta, olipa se yleisradiolähetys, yksityinen tv-lähetys tai video streaming -lähetys jne. – ja kulttuuri on huomioitava erityisesti yleishyödyllisissä palveluissa, jotta voidaan saavuttaa perusoikeuksien ja demokraattisten periaatteiden, moniarvoisuuden, kulttuuritarjonnan ja teknologisen kehityksen kaikkien ulottuville saattamisen, vastineenanto-oikeuden, kulttuurisen ja kielellisen monimuotoisuuden sekä käyttäjien, etenkin alaikäisten, suojelun tavoitteet;

78. pitää Lillessä 19.–20. heinäkuuta 2000 pidetyn, julkisen yleisradiotoiminnan tehtäviä käsitelleen konferenssin päätelmiä myönteisinä ja kehottaa komissiota yhteistyöhön jäsenvaltioiden kanssa sen tutkimiseksi, miten Amsterdamin sopimukseen sisältyvän pöytäkirjan nro 32 periaatteita voidaan soveltaa tietoyhteiskunnan muihin vastaaviin palveluihin;
79. vahvistaa, että jokaisen jäsenvaltion tulee yleishyödyllisiä palveluja säätelevän ja niihin liittyvien tavoitteiden saavuttamisedellytykset takaavan yhteisökehityksen rajoissa määritellä julkisen palvelun yleisradiolaitosten tehtävät ja rahoitus edellä mainitun pöytäkirjan mukaisesti;
80. kehottaa komissiota, neuvostoa ja jäsenvaltioita luomaan audiovisuaali- ja kulttuurialan julkisille palveluille oikeusvarmuuden kilpailuoikeuden täytäntöönpanossa;
81. kehottaa komissiota, neuvostoa ja jäsenvaltioita yhteistyöhön, jotta audiovisuaalisten palveluiden ja tiedotusvälineiden käyttäjille sekä näiden alojen toimijoille voitaisiin taata selkeillä ja ennakoivilla säännöksillä oikeudenmukaiset ja syrjimättömät mahdollisuudet käyttää infrastruktuureja ja sisältöjä;
82. korostaa, että määräävän aseman käsite on mediamarkkinoiden ja audiovisuaalisen sisällön yhteydessä määriteltävä objektiivisesti näiden markkinoiden nopean kehityksen ja siihen mahdollisesti liittyvän palvelujen saamisen estymisen riskin huomioonottamiseksi;
83. korostaa, että on tarpeen ylläpitää yleishyödyllisiä palveluita, vaikka palveluiden tarjoajat toimisivat vapailla markkinoilla yleisvaltuuksin eivätkä ainoastaan yksittäisillä toimiluvilla;
84. katsoo, että audiovisuaali- ja kulttuurialan yleishyödyllisiä palveluja olisi arvioitava unionissa korkean tason poliittisissa neuvotteluissa kattavasti ja säännöllisesti;
85. korostaa, että kaikkien Euroopan unionin toimielinten, kuten komission, neuvoston ja Euroopan parlamentin, tukeman markkinoiden avaamisen valtion monopoliin aikaisemmin hallitsemilla aloilla pitäisi periaatteessa noudattaa syrjimättömän ja sosiaalisesti vastuullisen kilpailun mallia, joka palvelee kansalaisten etua ja jossa otetaan huomioon heidän muuttuvat tarpeensa;
86. on vakuuttunut, että sosiaalisen markkinatalouden malli on tuleva eurooppalainen malli ja että se tulee hyvin todennäköisesti osoittautumaan vahvaksi ja kestäväksi kansainvälisessä kilpailussa;
87. katsoo, ettei perustamissopimuksen 16 artiklaa ole tarpeen muuttaa paremman oikeusvarmuuden ja selkeyden saavuttamiseksi yleishyödyllisten palvelujen alalla, ja painottaa tässä yhteydessä Nizzan Eurooppa-neuvoston päätelmiä, joiden mukaisesti yleishyödyllisten palvelujen alaa ei ole tarpeen määritellä tarkasti; korostaa, että niin dynaamisella alalla kuin yleishyödylliset palvelut liiallinen sääntely rajoittaisi lopulta toimijoiden edellytyksiä ja kehittämismahdollisuuksia, joista hyötyisivät ensisijaisesti kansalaiset ja veronmaksajat;
88. kehottaa puhemiestä välittämään tämän päätöslauselman neuvostolle, komissiolle, talous- ja sosiaalikomitealle sekä jäsenvaltioiden parlamenteille.

17. syyskuuta 2001

KULTTUURI-, NUORISO-, KOULUTUS-, TIEDONVÄLITYS- JA URHEILUVALIOKUNNAN LAUSUNTO

talous- ja raha-asioiden valiokunnalle

Komission tiedonanto yleishyödyllisistä palveluista Euroopassa

(KOM(2000) 580 – C5-0399/2000 – 2001/2157(COS))

Valmistelija: Doris Pack

ASIAN KÄSITTELY

Kulttuuri-, nuoriso-, koulutus-, tiedonvälitys- ja urheiluvaliokunta nimitti 6. helmikuuta 2001 pitämässään kokouksessa valmistelijaksi Doris Packin.

Valiokunta käsitteli lausuntoluonnosta 11. huhtikuuta, 25. huhtikuuta ja 17. syyskuuta 2001 pitämässään kokouksissa.

Viimeksi mainitussa kokouksessa valiokunta hyväksyi seuraavat johtopäätökset yksimielisesti.

Äänestyksessä olivat läsnä seuraavat jäsenet: Giuseppe Gargani (puheenjohtaja), Doris Pack (valmistelija), Pedro Aparicio Sánchez, Thierry de La Perriere, Geneviève Fraise, Ruth Hieronymi, Barbara O'Toole, Kathleen Van Brempt, Marieke Sanders-ten Holte, The Earl of Stockton (Theresa Zabellin puolesta), Sabine Zissener ja Myrsini Zorba (Phillip Whiteheadin puolesta).

LYHYET PERUSTELUT

Yleishyödyllisten palvelujen perusajatus liittyy läheisesti audiovisuaalipolitiikkaan ja tiedotuspolitiikkaan, erityisesti kun on kyse määräävän aseman ja moniarvoisuuden periaatteista, kilpailukyvystä ja julkisten palvelujen ja yksityisten yritysten välisestä kilpailusta jne.

Kulttuurivaliokunta ilmaisi hiljattain kantansa näistä asioista ja sen on tarkoitus jatkaa niiden käsittelyä televisiota ilman rajoja koskevan direktiivin mahdollisen muuttamisen yhteydessä tai unionin tiedotuspolitiikkaa koskevan komission tulevan tiedonannon perusteella.

Etenkin tiedonannolla periaatteista ja suuntaviivoista yhteisön audiovisuaalipolitiikalle digitaaliaikaa varten (KOM(1999) 657) oli keskeinen sija unionissa käydyssä keskustelussa, johon kulttuurivaliokunta osallistui Veltronin mietinnön (PE 286.681) välityksellä. Ranskan toimiessa neuvoston puheenjohtajavaltiona se järjesti julkisia televisioyhtiöitä Euroopassa käsittelevän konferenssin (Lillen konferenssi 19.–20. heinäkuuta 2000).

Euroopan parlamentti viittasi direktiivin 80/723/ETY muuttamisen yhteydessä siihen, että Amsterdamin sopimukseen sisältyvän, jäsenvaltioiden julkisen palvelun yleisradiotoimintaa koskevan pöytäkirjan mukaisesti jokaisen jäsenvaltion tulee määritellä julkisen palvelun yleisradiolaitostensa rahoituksellinen ja organisatorinen rakenne ja niiden eri toiminnot (Randzio-Plathin mietintö, 6. syyskuuta 2000 pidetyn istunnon pöytäkirja).

Kulttuurivaliokunta on osallistunut aktiivisesti "televiestintäpaketin" lainsäädäntövaiheeseen radiotaajuuksien käyttöön ja yleispalveluihin (siirtoperiaate) liittyvät seikat mukaan lukien.

Kyseisellä tiedonannolla on tarkoitus tehostaa ja soveltaa asianmukaisesti valiokunnan useaan otteeseen esiin tuomia ja tukemia periaatteita.

JOHTOPÄÄTÖKSET

Kulttuuri-, nuoriso-, koulutus-, tiedonvälitys- ja urheiluvaliokunta pyytää asiasta vastaavaa talous- ja raha-asioiden valiokuntaa sisällyttämään seuraavat osat päätöslauselmaesitykseen, jonka se myöhemmin hyväksyy:

1. katsoo, että audiovisuaaliala – riippumatta audiovisuaalisesta lähetystavasta, oli se sitten yleisradiolähetys, yksityinen tv-lähetys tai video streaming -lähetys jne. – ja kulttuuri on huomioitava erityisesti yleishyödyllisissä palveluissa, jotta voidaan saavuttaa perusoikeuksien ja demokraattisten periaatteiden, moniarvoisuuden, kulttuuritarjonnan ja teknologisen kehityksen kaikkien ulottuville saattamisen, vastineenanto-oikeuden, kulttuurisen ja kielellisen monimuotoisuuden sekä käyttäjien, etenkin alaikäisten, suojelun tavoitteet;
2. pitää Lillessä 19.–20. heinäkuuta 2000 pidetyn, julkisen yleisradiotoiminnan tehtäviä käsitelleen konferenssin päätelmiä myönteisinä ja kehottaa komissiota yhteistyöhön jäsenvaltioiden kanssa sen tutkimiseksi, miten Amsterdamin sopimukseen sisältyvän pöytäkirjan nro 32 periaatteita voidaan soveltaa tietoyhteiskunnan muihin palveluihin;

3. vahvistaa, että jokaisen jäsenvaltion tulee yleishyödyllisiä palveluja säätelevän ja niitä koskevien tavoitteiden saavuttamisedellytysten takaavan yhteisökehyksen rajoissa määritellä julkisen palvelun yleisradiolaitosten tehtävät ja rahoitus edellä mainitun pöytäkirjan mukaisesti;
4. kehottaa komissiota, neuvostoa ja jäsenvaltioita luomaan audiovisuaali- ja kulttuurialan julkisille palveluille oikeusvarmuuden kilpailuoikeuden täytäntöönpanossa;
5. kehottaa komissiota, neuvostoa ja jäsenvaltioita yhteistyöhön, jotta audiovisuaali- ja tiedotusvälineiden käyttäjille ja näiden alojen toimijoille voitaisiin taata selkeillä ja ennakoivilla säännöksillä oikeudenmukaiset ja syrjimättömät mahdollisuudet käyttää infrastruktuureja ja sisältöjä;
6. korostaa, että määräävän aseman käsite on määriteltävä objektiivisesti, kun on kyse mediamarkkinoista ja audiovisuaalialasta näiden markkinoiden nopean kehityksen ja mahdollisesti siihen liittyvän palvelujen saatavuuden estymisen huomioon ottamiseksi;
7. korostaa, että on tarpeen ylläpitää yleishyödyllisiä palveluita, vaikka palveluiden tarjoajat toimisivat lopulta vapailla markkinoilla yleisvaltuuksin eikä ainoastaan toimiluvalla;
8. katsoo, että audiovisuaali- ja kulttuurialan yleishyödyllisiä palveluja olisi arvioitava unionissa korkean tason poliittisissa neuvotteluissa kattavasti ja säännöllisesti.

14. kesäkuuta 2001

TYÖLLISYYS- JA SOSIAALIVALIOKUNNAN LAUSUNTO

talous- ja raha-asioiden valiokunnalle

Komission tiedonanto yleishyödyllisistä palveluista Euroopassa

(KOM (2000) 580 – C5-0399/2001 – 2001/2157 (COS))

Valmistelija: Hélène Flautre

ASIAN KÄSITTELY

Työllisyys- ja sosiaalivaliokunta nimitti 12. lokakuuta 2000 pitämässään kokouksessa valmistelijaksi Hélène Flautren.

Valiokunta käsittelee lausuntoluonnosta 27. helmikuuta 2001 ja 29. toukokuuta 2001 pitämässään kokouksissa.

Viimeksi mainitussa kokouksessa valiokunta hyväksyi seuraavat johtopäätökset äänin 22 puolesta, 9 vastaan.

Äänestyksessä olivat läsnä seuraavat jäsenet: Michel Rocard (puheenjohtaja), Winfried Menrad (varapuheenjohtaja), Hélène Flautre (valmistelija), Sylviane H. Ainardi, Jan Andersson, Elspeth Attwooll, María Antonia Avilés Perea, Luigi Cocilovo, Theodoros J.J. Bouwman (Ian Stewart Hudghtonin puolesta), Ieke van den Burg, Elisa Maria Damião, Proinsias De Rossa, Den Dover (Regina Bastosin puolesta), Jillian Evans, Ilda Figueiredo, Fiorella Ghilardotti, Koldo Gorostiaga Atxalandabaso, Stephen Hughes, Anne Elisabet Jensen, Karin Jöns, Ioannis Koukiadis, Jean Lambert, Elizabeth Lynne, Thomas Mann, Claude Moraes, Ria G.H.C. Oomen-Ruijten (Philip Bushill-Matthewsin puolesta), Manuel Pérez Álvarez, Bartho Pronk, Gerhard Schmid, Gabriele Stauner (Carlo Fatuzzon puolesta) ja Sabine Zissener (Anne-Karin Glasen puolesta).

LYHYET PERUSTELUT

Lissabonin Eurooppa-neuvosto pyysi ajantasaistamaan yleishyödyllisiä palveluja Euroopassa koskevan tiedonannon vuodelta 1996. Tiedonanto KOM(2000) 580 on vastaus tähän pyyntöön. Nizzan Eurooppa-neuvosto vahvisti jälleen loppujulistuksessaan – *kansalaisten Eurooppaa* käsittelevässä kohdassa – yleishyödyllisten palvelujen merkityksen ja pyysi komissiota laatimaan asiasta kertomuksen vuoden 2001 lopulla järjestettävää

Eurooppa-neuvostoa varten. Tällä hetkellä keskustelua leimaavat

- kiistanalaiset tulokset kymmenen vuoden aikana toteutetuista vapauttamistoimista
- korkealaatuisten julkisten palvelujen voimakas kysyntä
- pyrkimys kansalaisten Euroopan toteuttamiseen.

D) Hyötyvätkö kaikki vapauttamisesta?

Vakuuttavan ja puolueettoman arvioinnin puuttuminen on yksi komission asiakirjan heikkouksista. Seuraavien huomautusten tarkastelu osoittaa, että perusteelliselle arvioinnille on tarvetta.

- Televiestintä. Määritelmä, joka kattaa vain vähimmäisvaatimukset ja jossa matkapuhelinpalvelut tai yhteys Internetiin eivät sisälly yleispalveluvelvoitteisiin. Maaseutualueiden edustajilta tulee yhä enemmän valituksia. Korvausrahastojärjestelmä, jolla oli tarkoitus varmistaa yleispalvelujen rahoitus, toimii huonosti ja antaa jatkuvasti aihetta kiistoihin.
- Lentoliikenne. Lentoyhtiöiden ja pienten koneiden määrän moninkertaistuminen tärkeimmillä Euroopan suurkaupunkien välisillä reiteillä ruuhkauttaa lentokenttiä ja lisää ympäristöhaittoja. Palvelujen laadun heikkenemistä ei tällä hetkellä pystytä korjaamaan julkisen palvelun velvoitteilla, jotka koskevat vain toissijaisia reittejä.
- Rautatieliikenne. Yksityistäminen ja toimijoiden määrän lisääminen on osoittautunut riittämättömäksi malliksi: kun verkon nykyaikaistamiseen ei investoida tarpeeksi, laatu ja turvallisuus heikkenevät.
- Hinnat. Kuluttajat ovat todenneet, että monilla aloilla hintojen aleneminen kilpailun ansiosta hyödyttää ennen kaikkea palvelujen suurkäyttäjiä. Kuluttajat pelkäävät uutta hintojen nousua uusien keskittymien ja yksityisten monopolien syntymisen seurauksena.
- Viime viikkoina Kaliforniaa vaivanneet sähkökatkot ovat paljastaneet suurelle yleisölle, että yksityiset toimijat pystyvät vain rajallisesti toteuttamaan pitkän aikavälin investointeja, jotka ovat aivan välttämättömiä sähköverkkojen kannalta.
- Aluesuunnittelu. Kannattavuuskilpailu, johon yleishyödyllisistä tehtävistä vastaavien yritysten on pakko osallistua, johtaa:
 - uudelleenjärjestelyihin verkossa toimivien yritysten keskuudessa, mikä aiheuttaa teknologista ja taloudellista keskittymistä aluekeskuksiin ja suurkaupunkeihin ja
 - siihen, että pääpaino asetetaan tuottavimpiin palveluihin suurta yleisöä eniten hyödyttävien palvelujen kustannuksella.

Tällainen kehitys vaikuttaa paikalliseen työllisyyteen ja on vastoin monien palkansaajien ja kuluttajien toivetta saada elää ja työskennellä maaseudulla, mikä merkitsee monille elämänlaatua.

- Vaikutukset työllisyyteen

Palvelujen tarjoaminen kaikille alueille ja kaikille asukkaille, tarjottavien palvelujen toisiinsa kytkeytyvä luonne ja suurten verkkojen toimijoiden integroitunut rakenne tekevät julkisista palveluista Euroopan työllisyyden kannalta merkittäviä tekijöitä.

Esimerkit energia-alalta ja postipalvelujen alalta, joilla vapauttaminen on edennyt pisimmälle, osoittavat, että uusien tulokkaiden luomat työpaikat eivät määrällisesti korvaa entisillä työpaikoilla menetettyjä työpaikkoja. (Talous- ja sosiaalikomitean mukaan sähköntuotannon alalla on menetetty 250 000 työpaikkaa.)

Tutkimukset osoittavat, että toimijoiden määrän kasvu ja työn laadullinen heikkeneminen korreloivat keskenään. Eräitä postipakettien toimittamisesta huolehtivia yrityksiä on vastikään tuomittu "*peitelystä työllistämisestä*". Yritykset olivat pakottaneet työntekijänsä toimimaan alihankkijoina, jotka joutuivat itse vastaamaan sosiaaliturvamaksuistaan. Joustavuuteen pakottaminen ja sosiaalisen vuoropuhelun syrjäyttäminen johtavat epävarmoihin työsuhteisiin, työntekijöiden köyhtymiseen sosiaaliturvajärjestelmän rahoituksen vinoutumiseen.

II) Uudet tarpeet ja uudet pyrkimykset

Jäsenvaltioiden asukkaat ovat jo kauan tottuneet pitämään sairaaloita, kouluja, julkista liikennettä, postia, säästökassoja, kaasua, sähköä, puhelinta yms. julkisina palveluina, joiden kohtuullinen saatavuus on taattava jokaiselle asuinpaikasta ja elintasosta riippumatta.

Näiden perinteisten tarpeiden rinnalle on ilmestynyt uusia tarpeita, kuten elintarvikkeiden turvallisuus, julkisen liikenteen turvallisuus ja laatu ja elinympäristön laatu.

Markkinamekanismit eivät lähestulkoonkaan pysty automaattisesti takaamaan kansalaisten tarpeiden tyydyttymistä. On hieman liioiteltua väittää komission tapaan, että markkinat tyydyttäisivät esimerkiksi asumiseen ja ravintoon liittyvät tarpeet. Asunnottomuus on laajalle levinnyttä, hyvälaatuisen, kohtuuhintaisen veden saatavuus ei ole itsestäänselvää, ei myöskään puhtaan ruoan.

Vaikka palvelujen vapauttamiseen suhtaudutaankin tällä hetkellä epäilevästi, ei yleishyödyllisistä tehtävistä vastaavien toimijoiden olemassaolo sinänsä takaa kuitenkin käyttäjille, että he saisivat korkealaatuisia palveluita tai että heidän odotuksensa tulisivat huomioon otetuiksi.

Yleishyödyllisten palvelujen arviointiin ja sääntelyyn sovellettavien yhteisten menetelmien ja menettelyjen käyttöön ottaminen kaikilla tasoilla ja kansalaisten osallistuminen on ratkaisevan tärkeää.

Komission olisi myös täsmennettävä yleispalvelu-käsitettään: yleispalvelut eivät saa olla vain vähimmäisvaatimukset täyttäviä, tilapäisiä järjestelyjä, joita tarvitaan palvelualojen vapauttamisesta selviytymiseen, vaan niiden on oltava käyttäjien tarpeiden mukaan kehittyviä.

III) Yleishyödylliset palvelut kansalaisten Euroopan kannalta

Eurooppalaisen yhteiskunnan tulevaisuus on tiiviisti sidoksissa demokratian kehittymiseen ja toimivuuteen. Demokraattista tulevaisuutta ei voida saavuttaa instituutioilla, joiden ainoana tehtävänä on valvoa kilpailuoikeuden toteutumista.

Jotta asiasta vastaavat viranomaiset pystyisivät todella esteettä ylläpitämään ja kehittämään yleishyödyllisiä palveluja, on välttämätöntä, että kyseisten palvelujen tärkeimmät tehtävät ja niitä koskeva unionin lainsäädäntö määritellään yhdessä.

Julkisella vallalla on jatkuva vastuu yhteisen hyvän kannalta välttämättömien perusoikeuksien ja julkisten palvelujen määrittelemisestä. Lainvoimaisuuden takaa kansalaisten laaja osallistuminen.

Unionin toimielinten ja kansalaisten lähentymistä voidaan edesauttaa mm. kehittämällä Euroopan laajuisia verkkoja (rautatiet, energia yms.) ja tunnustamalla yleishyödyllisten palvelujen merkitys unionin kestäväen kehityksen ja yhteisvastuun kannalta sekä arvioimalla järjestelmällisesti julkisia palveluja Euroopan parlamentissa.

JOHTOPÄÄTÖKSET

Työllisyys- ja sosiaalivaliokunta pyytää asiasta vastaavaa talous- ja raha-asioiden valiokuntaa sisällyttämään seuraavat osat päätöslauselmaesitykseen, jonka se myöhemmin hyväksyy:

1. katsoo, että perustamissopimuksen 16 artiklassa, jossa tunnustetaan yleistä taloudellista etua koskevien palvelujen tärkeä asema unionin yhteisten arvojen joukossa ja niiden merkitys eurooppalaisen sosiaalisen mallin ja kestäväen kehityksen edistämässä, otetaan myönteinen periaatteellinen kanta yleishyödyllisiin palveluihin ja kehottaa komissiota ehdottamaan yhteistyössä jäsenvaltioiden kanssa 16 artiklan täydennykseksi perustamissopimukseen tehtäviä muutoksia yleishyödyllisten palvelujen sisällön muotoilemiseksi sekä julkisten viranomaisten ja aseman ja tukia koskevan oikeusvarmuuden takaamiseksi;
2. korostaa, että jäsenvaltioiden kansalaiset ovat ilmaisseet vaatimuksia, jotka koskevat sellaisten yleishyödyllisten palvelujen saatavuutta, joiden laatu/hinta-suhde on korkeampi, mahdollisuutta päästä käyttämään palveluja asuinpaikasta, fyysisistä olosuhteista tai tuloista riippumatta ja mahdollisuutta nauttia korkeaan turvallisuustasoon ja täyteen avoimuuteen perustuvasta käyttäjien perussuojasta (tiivistelmä tästä kuluttajakomitean lausunnossa (marraskuu 1999));
3. katsoo, että yleishyödylliset palvelut ja yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvät palvelut ovat erittäin tärkeässä asemassa EU:n perusoikeuskirjassa, Euroopan sosiaalisessa peruskirjassa ja yhteisön syrjäytymisen torjumisohjelmassa määriteltyjen kaikille kuuluvien perusoikeuksien toteutumisen kannalta;
4. on yhtä mieltä komission kanssa siitä, että päätökset yleishyödyllisten palvelujen luomisesta tai ylläpitämisestä ovat julkisten viranomaisten vastuulla ja kehottaa komissiota pidättäytymään tämän näkemyksen vastaisten oikeudellisten tai sääntelyvälineiden käyttöön ottamisesta tai sellaisten voimassa pitämisestä (toimiluvat, valtion tuet). Kehottaa komissiota huolehtimaan siitä, että julkisia hankintoja koskevat direktiivit ovat yhdenmukaisia yleishyödyllisten palvelujen yleisten periaatteiden ja yhteiskunnallisten tavoitteiden kanssa;

5. on yhtä mieltä komission kanssa siitä, että julkiset tahot voivat antaa tiettyjen palvelujentarjoajien tehtäväksi yleishyödyllisiä velvoitteita ja tarpeen tullen myös erityisiä tai yksinoikeuksia ja/tai perustaa rahoitusmekanismeja näiden palvelujen toteuttamiseksi; katsoo lisäksi, että nämä julkiset tahot voivat antaa muille alan palvelujentarjoajille avustuksia, jotta ne osallistuisivat solidaarisuuden hengessä näihin kustannuksiin, tai perustaa muita alakohtaisia solidaarisuusmekanismeja;
6. on yhtä mieltä komission kanssa siitä, että toimintoihin, jotka eivät ole luonteeltaan taloudellisia, kuten opetus, sosiaaliturva ja sellaiset julkisen vallan toiminnan piiriin kuuluvat alat kuin ilmatilan valvonta tai merialueiden valvonta saastumisen varalta, ei tule soveltaa kilpailuun ja sisämarkkinoihin sovellettavia sääntöjä; toivoo kuitenkin myös, että terveydenhoito, tietyt kulttuuriset toimet ja tuki alakohtaisille ammattikoulutusaloitteille jätetään soveltamisalan ulkopuolelle;
7. tähdentää paikallisten ja alueellisten voittoatavoittelemattomien sosiaalialan julkisten palvelujen, joita niiden tarjoajat tarjoavat myös voittoa tavoittelematta, suurta merkitystä syrjäytyneen väestönosan tarpeista huolehtimisessa; katsoo, ettei myöskään näihin palveluihin tule soveltaa kilpailuun ja sisämarkkinoihin sovellettavia sääntöjä; kehottaa komissiota tekemään aloitteen talouden sosiaalisen ja yhteisvastuullisen ulottuvuuden tunnustamiseksi unionin perusasiakirjoissa, jotta voitaisiin päästä epävarmuudesta, jota varsinkin paikalliset viranomaiset voivat tuntea, kun yleishyödyllisten palvelujen tehtävät määritellään yksioikoisesti vain oikeuskäytännön kannalta; katsoo, että liitteen II määritelmiä on työstettävä edelleen, jotta voidaan varmistaa, että kasvavalla voittoatavoittelemattomalla alalla Euroopassa työskentelevien taloudellisten toimijoiden, jotka eivät kuulu valtion omistukseen eivätkä ole toiminnaltaan kaupallisia, toiminta selkiytyy juridisesti, eivätkä perussopimusten kilpailua koskevat artiklat vaikuta haitallisesti niiden toimintaan;
8. tunnustaa, jäsenvaltioiden julkisen palvelun yleisradiotoimintaa koskevan pöytäkirjan mukaisesti, tarpeen säilyttää julkisen palvelun yleisradiotoiminta demokratian, viestinnän moniarvoisuuden, kulttuurisen monimuotoisuuden edistäjänä ja pyytää komissiota lujittamaan näiden palvelujen osuutta sosiaalisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden tavoitteiden toteuttamisessa;
9. muistuttaa, että markkinoiden avaaminen kilpailulle vaikuttaa myös yksityisten tai julkisten yleishyödyllisten palvelujen omistusmuotoon; panee merkille, että komission tätä koskeva kanta on puolueeton ja pyytää sitä pysymään tämän periaatteen takana;
10. katsoo, ettei täydellinen vapauttaminen voi olla asianmukainen lähestymistapa yleishyödyllisten palvelujen tarjoamista koskevien tavoitteiden saavuttamiseksi ja pyytää komissiota jälleen tuomaan selvennystä keskusteluun ja tuleviin julkisiin päätöksiin arvioimalla markkinoiden vapauttamisen sosiaalisia, alueellisia ja ympäristöön liittyviä vaikutuksia;
11. myöntää, että markkinoiden vapauttamisella voi olla sekä kielteisiä että myönteisiä vaikutuksia kuluttajan kannalta ja korostaa, että yleishyödyllisten palvelujen markkinoiden vapauttamisen yhteydessä on toteutettava tarvittavat toimet palvelun laadun, ympäristö- ja turvallisuusnormien ja Euroopan unionin reuna-alueiden erityistarpeiden turvaamiseksi sekä erityisesti EY:n perustamissopimuksen 158 ja 299 artiklassa mainittuihin syrjäisimpiin alueisiin;

12. kehottaa komissiota, sosiaalista yhteenkuuluvuutta ajatellen, laatimaan kertomuksen markkinoiden vapauttamista koskevien menettelytapojen vaikutuksista työllisyyteen sekä työntekijöiden oikeuksiin, työehtoihin, terveyteen ja turvallisuuteen sekä ottamaan kaikissa yleishyödyllisiä palveluja koskevissa päätöksissä huomioon, että työllisyyden korkea taso ja laatua on edistettävä, kuten perustamissopimuksen 127 artiklassa määrätään; katsoo, että etenkin työterveyteen ja työturvallisuuteen liittyvissä kysymyksissä on kiinnitettävä erityistä huomiota ulkoistamisesta (tilapäistyövoimaa välittävät yritykset, alihankinta, työntekijöiden lomauttamiset) johtuviin työoloja koskeviin vaikutuksiin;
13. vaatii, että yleishyödyllisistä julkisista palveluista vastaavat toimijat asettavat saataville sosiaaliin vaikutuksiin liittyvät tiedot ja erityisesti julkaisevat sosiaalialan vuotuisen selonteon, jotta voidaan valvoa, miten se vastaa toteutettuja toimia ja sitä, miten hyvin se vastaa tällä alalla hyväksytyjä suuntaviivoja; pyytää komissiota huolehtimaan siitä, että jollekin Euroopan unionin erityisvirastolle annetaan seurantatehtävä;
14. pyytää komissiota tukemaan erilaisten yleishyödyllisten palvelujen asemaa paikallisessa kehittämisessä ja pienimuotoisessa kaupankäynnissä ja yritysten perustamisessa, etenkin edistämällä uusien yritysten, erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten perustamista, koska ne luovat eniten uusia työpaikkoja;
15. pahoittelee, alueellista yhteenkuuluvuutta ajatellen, ettei komission tiedonannossa ole analyysia yleishyödyllisten palveluiden kehittymisen vaikutuksista maanosien ja ympäristön kannalta; katsoo, että olisi asianmukaista tarkastella eri jäsenvaltioissa saatuja tuloksia ja vertailla eri säännösjärjestelmiä sellaisen yhteisön lainsäädäntökehyksen aikaansaamiseksi, jossa määritellään täsmälliset parametrit palvelujen tehokkuuden ja niiden saatavuuden lisäämiseksi sekä asianmukaisen kehityksen valvomiseksi erityisesti harvinaisten voimavarojen ja raskaan infrastruktuurin laajentamisesta johtuvien ympäristöriskien suhteen;
16. pyytää komissiota tukemaan yleishyödyllisiä palveluita koskevan peruskirjan sisällyttämistä, kuten julkisten yritysten Euroopan keskuksen (CEEP) ja Euroopan ammatillisen yhteisjärjestön (CES) peruskirja, pöytäkirjan muodossa perustamissopimukseen, kun otetaan huomioon, että näiden palvelujen avulla taataan huomattava määrä perusoikeuksia, kestävä kehitys, syrjäytymisen torjunta ja työllisyyden parantuminen;
17. pyytää komissiota luomaan valkoisen kirjan julkaisemisen avulla ehdot, joiden perusteella julkinen viranomainen voi sosiaalisista, ympäristöön liittyvistä tai alueellisista syistä määritellä, että tietty toiminta jätetään kilpailua ja sisämarkkinoita koskevien sääntöjen soveltamisalan ulkopuolelle;
18. ehdottaa, että Euroopan unioni osoittaa halunsa muodostaa poliittinen ja sosiaalinen kokonaisuus siirtämällä kyseisen tehtävän yleishyödyllisistä palveluista vastaavalle komission jäsenelle ja pääosastolle;
19. kehottaa komissiota laatimaan eurooppalaiset puitteet yleishyödyllisiä palveluita varten ja ehdottaa – ottaen huomioon, että kyse on yhteisön toimivaltaan kuuluvasta asiasta – puitedirektiiviä, jonka tarkoituksena olisi taata oikeusvarmuus sekä

yleishyödyllisten palvelujen tarjoaminen kansalaisille perustamissopimuksen 16 artiklan mukaisesti ja jossa

- a) määritellään yhteisön periaatteet seuraavien alojen yleishyödyllisten palvelujen olemassaolon perustaksi toissijaisuusperiaatetta asianmukaisesti noudattaen: yhtäläiset mahdollisuudet ja syrjinnän torjunta, palvelujen laatu, syrjäytymisen ja köyhyyden torjunta, osallistuminen alueelliseen yhteenkuuluvuuteen ja kestäväan aluesuunnitteluun,
 - b) sisällytetään ja määritellään asianmukaisen tason ad hoc -elimiin perustuvat demokraattista ja avointa sääntelyä koskevat yhteisön periaatteet,
 - c) taataan kansalaisten/käyttäjien aktiivinen osallistuminen määrittely-, arviointi- ja tehtävien kehittämisprosessiin,
 - d) luodaan yhteinen ja moniarvoinen arviointimenetelmä,
 - e) taataan työntekijöiden oikeudet ja kullakin alalla voimassaolevien työnormien noudattaminen;
20. kehottaa komissiota ehdottamaan näiden periaatteiden mukaisia alakohtaisia direktiivejä yleishyödyllisten palvelujen määrittelyä ja tarkistusta varten;
21. kehottaa komissiota ottamaan WTO:ssa käytävien esityslistaa koskevien neuvottelujen yhteydessä täysimääräisesti huomioon parlamentin 13. maaliskuuta 2001 antaman palveluja koskevan päätöslauselman suositukset (kohdat 24–26 ja 29), jotka koskevat pyyntöä tehdä tutkimus vapauttamisten vaikutuksista, opetusta, terveyttä, kulttuuria, paikallisliikennettä sekä kuljetusten valvontaa ja turvallisuutta koskevien julkisten palvelujen järjestämisen jättämistä neuvottelujen ulkopuolelle, tarvetta sovittaa palvelujen kaupan vapauttaminen kaikkien WTO:n jäsenten kestäväan kehitykseen sekä kehitysmaiden tarpeiden huomioon ottamista.

13. syyskuuta 2001

TEOLLISUUS-, ULKOMAANKAUPPA-, TUTKIMUS- JA ENERGIAVALIOKUNNAN LAUSUNTO

talous- ja raha-asioiden valiokunnalle

Komission tiedonanto: Yleishyödylliset palvelut Euroopassa

(KOM(2000) 580 – C5-0399/2001 – 2001/2157 (COS))

Valmistelija: Philippe A.R. Herzog

ASIAN KÄSITTELY

Teollisuus-, ulkomaankauppa-, tutkimus- ja energiavaliokunta nimitti 13. helmikuuta 2001 pitämässään kokouksessa valmistelijaksi Philippe A.R. Herzogin.

Valiokunta käsitteli lausuntoluonnosta 27. maaliskuuta 2001, 23. huhtikuuta 2001 ja 11. syyskuuta 2001 pitämässään kokouksissa.

Viimeksi mainitussa kokouksessa valiokunta hyväksyi seuraavat johtopäätökset yksimielisesti yhden äänestäessä tyhjää.

Äänestyksessä olivat läsnä seuraavat jäsenet: Carlos Westendorp y Cabeza (puheenjohtaja), Nuala Ahern (varapuheenjohtaja), Peter Michael Mombaur (varapuheenjohtaja), Philippe A.R. Herzog (valmistelija), Konstantinos Alyssandrakis, Ward Beysen (Elly Plooij-van Gorselin puolesta), Guido Bodrato, Yves Butel, Gérard Caudron, Giles Bryan Chichester, Willy C.E.H. De Clercq, Den Dover (Christos Foliasin puolesta työjärjestyksen 153 artiklan 2 kohdan mukaisesti), Olivier Duhamel (Massimo Carraron puolesta työjärjestyksen 153 artiklan 2 kohdan mukaisesti), Concepción Ferrer, Francesco Fiori (Umberto Scapagninin puolesta), Colette Flesch, Glyn Ford, Jacqueline Foster (Werner Langenin puolesta), Neena Gill (Imelda Mary Readin puolesta), Marie-Hélène Gillig (Erika Mannin puolesta työjärjestyksen 153 artiklan 2 kohdan mukaisesti), Norbert Glante, Michel Hansenne, Malcolm Harbour (Angelika Nieblerin puolesta), Roger Helmer, Hans Karlsson, Rolf Linkohr, Caroline Lucas, Nelly Maes, Giuseppe Nisticò (Renato Brunettan puolesta), Reino Paasilinna, Béatrice Patrie (François Zimerayn puolesta työjärjestyksen 153 artiklan 2 kohdan mukaisesti), Yves Piétrasanta, Samuli Pohjamo (Astrid Thorsin puolesta), John Purvis, Mechtild Rothe, Christian Foldberg Roving, Gilles Savary (Harlem Désirin puolesta), Konrad K. Schwaiger, Esko Olavi Seppänen, Claude Turmes (Ilka Schröderin puolesta), Jaime Valdivielso de Cué, W.G. van Velzen, Alejo Vidal-Quadras Roca, Dominique Vlasto, Anders Wijkman, Myrsini Zorba ja Olga Zrihen Zaari.

LYHYET PERUSTELUT

Komissio ei voi olla vakavissaan, kun se toteaa, että kilpailua ja sisämarkkinoita koskevien sääntöjen noudattaminen on täysin yhdenmukaista yleishyödyllisten palvelujen tarjonnan varmistamisen kanssa. Kyseessä on tavoite, johon pyritään, mutta ongelmana on se, kuinka se voidaan saavuttaa.

Rajat ylittävä kaupankäynti on lisääntynyt, on kehittynyt Euroopan laajuisten verkkojen toimijoita ja kilpailu ulottuu jopa paikallisille markkinoille asti. Tällä on myönteisiä vaikutuksia kuluttajien kannalta (hinta, monipuolisuus), mutta myös joitakin kielteisiä seurauksia (turvallisuus, ympäristö, yhteenkuuluvuus), ja joillakin aloilla sisämarkkinoiden luominen viivästyy sen vuoksi, ettei ole olemassa yleiseurooppalaisia julkisia hyödykkeitä (yhteentoimivuus, infrastruktuurit ja yhteiset palvelut).

Asiasta on käyty kiivasta keskustelua, ja on esitetty kolme erilaista vaihtoehtoa:

- 1) jatketaan todellisen yleiseurooppalaisen kilpailun tavoitteeseen pyrkimistä muuttamatta oikeudellisia puitteita ja toimintaperiaatteita, paitsi avoimuuden lisäämiseksi. Tämä lähestymistapa saattaa sisältää riskitekijöitä ja johtaa merkittäviin ristiriitoihin.
- 2) lisätään alueellisten yhteisöjen ja valtioiden toimitusvarmuutta ja lujitetaan vapausperiaatetta laatimalla luettelo aloista, joilla yleishyödyllisten palvelujen käsitettä ei sovelleta (Euroopan parlamentin päätöslauselma 17.12.1997).

Tehtävä on vaikea, sillä luettelon laatiminen saattaa johtaa joustavuuden puutteeseen. Kilpailun lisääntyessä tämä saattaa aiheuttaa ongelmia.

- 3) laaditaan yleishyödyllisiä palveluita koskevat eurooppalaiset yhteisvastuullisuuspuitteet.

Tämä merkitsisi, että unionille annetaan kestävän kehityksen ja yhteenkuuluvuuden tavoitteisiin perustuvat valtuudet. Ajatus vaikuttaa realistiselta, sillä lento- ja rautatieliikenteen alalla sekä posti- ja energia-alalla on jo tarvetta Euroopan laajuiseen julkisen alan sääntelyyn erityisesti tulevaa laajentumista ajatellen.

Esittelijä ehdottaa, että vastataan myönteisesti paikallisten yhteisöjen ja valtioiden toimitusvarmuutta koskevaan vaatimukseen ja valitaan kolmas vaihtoehto. Pyrkimyksenä on yhdistää tehokas kilpailu ja julkisten hyödykkeiden tehokkuus kaikilla tasoilla.

Uudistusprosessi

Lähitulevaisuudessa avoimempi ja demokraattisempi direktiiveihin perustuvaa sääntely on välttämätöntä.

Vuoden 2004 sopimusuudistukseen on sisällytettävä jäsenvaltioiden ja Euroopan unionin välinen toimivallan jako.

On olemassa kaksi vaihtoehtoa. Otetaan käyttöön yleishyödyllisiä palveluita koskeva luku, kuten Amsterdamin sopimuksessa toimittiin työllisyyden kohdalla, ja/tai muutetaan 16 ja 86 artiklaa, jotta voidaan asettaa yleishyödyllisiä palveluita koskevat Euroopan unionin velvoitteet.

Tehtävien selkiyttäminen

- a) On lujitettava yhteisöjen ja valtioiden valinnanvapautta:
- kilpailusäännöistä (erityisesti 86 artiklasta) poikkeamista on tasapainotettava yleishyödyllisiä palveluita koskevalla velvoitteella (joka voisi perustua 16 artiklaan), kuten talous- ja sosiaalikomitea ehdottaa (lausunto 21.10.1999);
 - vapaus sisältää takuun jatkuvuudesta sekä mahdollisuuden valita hallintomenetelmä, joka voidaan vaihtaa;
 - kukin yhteisö voi valita kullekin yleishyödylliselle palvelulle joko markkinoista riippumattoman tai niihin perustuvan mallin.
- b) Yhteisten yleishyödyllisiin palveluihin liittyvien tehtävien laatiminen vastaa kolmeen ensisijaiseen tavoitteeseen:
- Euroopan laajuisten verkostojen, erityisesti sähkön, kaasun ja rautateiden aloilla, yhteentoimivuus ja muodostaminen edellyttää sekä kilpailua että yleisten käyttömahdollisuuksien määrittelyä (yleispalvelu) ja yleishyödyllisyyttä koskevia säännöksiä (ympäristö, turvallisuus jne.);
 - sosiaalinen ja alueellinen yhteenkuuluvuus edellyttää tehtävien jakoa perustuen alueiden väliseen tai sukupuolten väliseen yhteisvastuullisuuteen (jotta voidaan käsitellä vettä, jätteitä, kansanterveyttä jne. koskevia kysymyksiä);
 - tiedon ja koulutuksen lisääminen Euroopassa.

Välineiden selkiyttäminen

- a) Rahoitus on vakava ongelma.
- On selvennettävä poikkeuksia: tarvitaan julkisia tukia ja varattuja aloja, jotta vapausperiaatteen todellinen toteutuminen on mahdollista; on voitava jakaa infrastruktuurit ja luotava yleishyödyllisiä palveluja koskevien velvoitteiden mukainen korvausjärjestelmä.
 - On selvennettävä velvoitteita, jotka koskevat yleispalvelutehtäviä, yhteisvastuullisuutta (esim. raja-alueilla) ja verkostojen optimointia.
 - On selvennettävä julkisten ja yksityisten eri osapuolten sekä poikkeuksia että velvoitteita koskevaa yhteisvastuullisuutta.

- Kansallisia tehtäviä koskevien kustannusten laskutapa sekä eurooppalaisten yhteisvastuutavoitteiden rahoitustarpeet ovat merkittäviä seikkoja.

Ehdotamme, että laaditaan rahoitusta koskeva puitedirektiivi, jota tarkistetaan koeajanjakson jälkeen, sekä laaditaan alakohtaisia direktiivejä tarpeen mukaan.

- b) Puolueettomuusperiaate on hieman harhaanjohtava: nykyinen markkina-ajattelu ja kilpailusäännöt kannustavat yksityistämiseen. Euroopan unionin olisi säilytettävä myös moninaisuusperiaate. Olisi luotava vapaaehtoisalan yhdistyksiä koskeva säännöstö ja kannustettava niiden osallistumista yleishyödyllisten palvelujen hallintoihin.
- c) Kilpailusääntöjen soveltaminen KIE-maissa edellyttää erityissäännöksiä.
- d) Kilpailupolitiikan uudistukseen olisi sisällytettävä yleishyödyllisten palvelujen kansallisten ja eurooppalaisten sääntelyviranomaisten yhteisvastuuperiaate. Suurten verkkojen kohdalla pyrkimyksenä on oltava Euroopan julkisten viranomaisten luominen. On luotava lähitulevaisuudessa sääntelyviranomaisten foorumeita, joihin osallistuu työmarkkinaosapuolia ja kansalaisyhteiskunnan edustajia ja jotka työskentelevät yhteisön suuntaviivoihin perustuen.

Moniarvoinen arviointi ja valvonta

Vuoden 1997 päätöslauselmassaan Euroopan parlamentti kiinnitti suurta huomiota komission toiminnan demokraattiseen valvontaan ja kehotti komissiota kuulemaan säännöllisesti kansalaisyhteiskuntaa edustavia järjestöjä. Tämä on jäänyt kuolleeksi kirjaimeksi.

- a) Moniarvoinen arviointi on olennaisen tärkeää. Nykyään komissio sääntelee ja arvioi omaa toimintaansa.

On saatava olemassaolevat seurantaelimet, kuten talous- ja sosiaalikomitea, alueiden komitea, julkisten yritysten Euroopan keskus, alakohtaiset komiteat, rajat ylittävien yleishyödyllisiä palveluja koskevien hankkeiden parissa toimivat yhdistykset ja kuluttajayhdistykset mukaan hankkeeseen.

- b) Arviointi ja kuluttajien suojelu perustuvat osallistumisoikeuteen ja valvonnan harjoittaminen edellyttää prosessitoimikelpoisuutta.

Menetelmä

Voidaan turvautua useisiin eri keinoihin:

- järjestetään Euroopan parlamentin aloitteesta keskustelu ja arviointi kansalaisyhteiskunnan ja kansallisten edustajien kanssa ja lujitetaan Euroopan parlamentin todellista valvontavaltaa
- laaditaan joukko direktiivejä, jotka koskevat tehtäviä, rahoitusta, sääntelyä, arviointia ja valvontaa

- koordinoidaan rakennepolitiikkaa sillä edellytyksellä, että Cardiffin pelkästään markkinoiden vapauttamiselle perustuvaa prosessia tarkistetaan ja se avataan myös järjestäytyneelle kansalaisyhteiskunnalle.

Näin voidaan luoda suotuisat olosuhteet vuoden 2004 sopimusuudistukselle.

Sisäisten ja ulkoisten toimien yhtenäisyys

Nizzan sopimuksessa 133 artikla muotoiltiin uudelleen siten, että turvataan kauppapolitiikan ja eurooppalaisen yhteiskuntamallin sekä unionin sääntelyn välinen yhtenäisyys. Kauppapolitiikkaan ja ulkosuhteisiin on sisällytettävä yleishyödyllisiä palveluita koskevat velvoitteet.

JOHTOPÄÄTÖKSET

Teollisuus-, ulkomaankauppa-, tutkimus- ja energiavaliokunta pyytää asiasta vastaavaa talous- ja raha-asioiden valiokuntaa sisällyttämään seuraavat osat päätöslauselmaesitykseen, jonka se myöhemmin hyväksyy:

1. palauttaa mieleen, että Lissabonin Eurooppa-neuvosto asetti tavoitteeksi Euroopan unionin kehittämisen maailman tehokkaimmaksi talousalueeksi; toteaa, että tämä edellyttää innovatiivisten voimien ja markkinatoimijoiden idearikkautta palkitsemista ja yleishyödyllisten palvelujen verkkoa;
2. tukee Nizzan Eurooppa-neuvoston pyrkimystä varmistaa sekä kilpailun että yleishyödylliseen palveluun liittyvien tehtävien toteutumisen ennakoitavuus ja suurempi oikeusvarmuus siten, että edistetään yleishyödyllisten palvelujen elinkelpoisuutta;
3. katsoo, että palvelualojen asteittainen vapauttaminen Euroopan unionissa on toteutettava rinta rinnan yleispalvelujen säilyttämisen kanssa, ja erityisesti on määriteltävä yleispalvelun velvoitteet;
4. toteaa, että yleishyödyllisillä palveluilla tarkoitetaan yleisesti palveluja, jotka ovat tärkeitä jokapäiväisessä elämässä, so. palveluja, kuten liikenne-, posti-, televiestintä-, sairaala- ja sosiaalipalvelut, vedenpuhdistus ja jätehuolto, vesi- ja energiahuolto, erityisesti sähköhuolto;
5. korostaa, että yleistä taloudellista etua koskevat palvelut ovat jäsenvaltioiden erilaisten tapojen johdosta erilaisia eri maissa ja eri aloilla, ja niihin vaikuttavat myös tekninen muutos ja palvelujen tarjonta; korostaa, että sen vuoksi on jäsenvaltioiden asia pitää omilla alueillaan kiinni kulttuurisista tavoistaan ja poliittisista näkemyksistään;
6. korostaa, että jäsenvaltiot voivat vapaasti määritellä yleistä taloudellista etua koskevien palvelujen tehtävät ja niiden hoitamisen eli asettaa palvelujen tarjoajille palveluvelvoitteita; korostaa, että yleishyödyllisissä palveluissa on tärkeää niiden olemassaolo eikä niinkään se, kuka ne tuottaa, koska kuluttajien etujen mukaista on taata itse palvelu eikä palvelun tarjoajaa;

7. toteaa, että kansalaisten kannalta yleishyödyllisten palvelujen säilyttäminen taataan parhaiten siten, että ne määritellään julkisesti ja selvästi ja että annetaan mahdollisuus valita eri hallintomenetelmistä;
8. toteaa, että parlamentti ja neuvosto ovat ehdotuksissaan direktiiviksi sähkön ja kaasun sisämarkkinadirektiivin muuttamisesta tehneet selväksi, että jäsenvaltioilla on juridisesti täysi oikeus määrätä vapaasti tärkeistä yleishyödyllisistä palveluista, esimerkiksi sosiaalisesti heikommassa asemassa olevien asiakkaiden suojelemisesta sähkön- tai kaasunsaannin perusteettomalta katkaisulta, kuluttajille tarjottavien sopimusehtojen avoimuudesta, edullisista ja avoimista sovittelumekanismeista, syrjäisten alueiden kohtuuhintaisesta sähkö- ja kaasuhuollosta ja näin ollen taloudellisen ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden nimissä ympäristönsuojelusta sekä infrastruktuurien huollosta ja parantamisesta; vaatii jäsenvaltioita asettamaan sellaisen velvoitteen, että uusista toimituskapasiteeteista järjestetään tarjouskilpailumenettely, ja/tai vaatimaan oheishjelmia, jos tämä osoittautuu kysynnän ja tarjonnan kannalta välttämättömäksi ja jos toimitusvarmuutta ei voida taata toimilupamenettelyillä aikaansaaduilla kapasiteeteilla;
9. toteaa, että jos jäsenvaltioiden julkiset tahot asettavat kilpailijoille palveluvelvoitteita, ne puuttuvat palveluntarjoajien väliseen kilpailuun; toteaa, että jos ne myöntävät korvauksia näistä velvoitteista, se ei tarkoita etuuksia, vaan ainoastaan edellytysten luomista reilulle kilpailulle, sikäli kuin korvaukset eivät ole suurempia kuin velvoitteista aiheutuneet kustannukset;
10. toteaa, että Euroopan unionilla on mahdollisuus valvoa väärinkäytöksiä vain siltä osin, loukataanko vakavasti unionin kansalaisille taattua koko EU:n laajuista reilua kilpailua ja onko tällä samalla rajat ylittäviä vaikutuksia;
11. korostaa, että Kööpenhaminan kriteerien mukaan ehdokasvaltioiden on kehitettävä valmiuksiaan kestävä markkinoiden yleisiä kilpailupaineita ja niiden on saatava apua julkisten perusrakenteidensa modernisointiin ja kehittämiseen;
12. panee merkille, että sisämarkkinoiden ensivaiheen toteutuksen jälkeen, johon liittyy kansallisten verkkojen avaaminen kilpailulle ja jota ei ole vielä saatu päätökseen, olemme siirtymässä toiseen vaiheeseen;
13. tarkentaa, että julkisten viranomaisten valinnanvapaus käsittää tehtävät, takuun yleishyödyllisiä palveluita koskevista peruskriteereistä, hallintomallit sekä sen, että valintaa voidaan muuttaa;
14. korostaa, että yleishyödyllisiä palveluja koskevien valintojen ja kriteereiden noudattaminen edellyttää demokraattisempaa sääntelyä: lainsäädännön hyväksyminen yhteispäätösmenettelyllä siten, että komissio vastaa täytäntöönpanosta Euroopan parlamentin valvonnan alaisuudessa;
15. kehottaa laatimaan puitedirektiivin sekä alakohtaiset direktiivit yleishyödyllisten palvelujen rahoituksesta, jotta voidaan paremmin varmistaa taloudellinen turva sekä julkisten viranomaisten todellinen vapaus kaikilla tasoilla; katsoo, että tällä puitedirektiivillä tulee taata palvelujen yleisten laatuvaatimusten täyttäminen ja

kaikille käyttäjille yhdenmukaiset saatavuusehdot säilyttämällä tarvittaessa tiettyjä aloja, jotka mahdollistavat maksujen tasaamisen alueellisin ja sosiaalisin perustein;

16. katsoo, että yleishyödyllisten palvelujen alan yksityisten ja julkisten toimijoiden yhteisvastuuta on selvennettävä myös Nizzassa sovittuun sosiaaliseen toimintaohjelmaan sisältyvää yritysten sosiaalista vastuuta koskevan työskentelyn puitteissa;
17. pitää välttämättömänä kehittää moniarvoisia ja vastakkaisia arviointimenettelyjä ja ehdottaa, että Euroopan parlamentti järjestää keskustelun olemassaolevien eri valvontaelinten välillä (talous- ja sosiaalikomitea, alueiden komitea, työmarkkinaosapuolia edustavat järjestöt, yleishyödyllisiä palveluja koskevien hankkeiden parissa työskentelevät yhdistykset ja kuluttajayhdistykset) ja pyytää, että kyseinen prosessi johtaisi kuulemiseen ennen päätöstentekoa; vaatii luomaan Euroopan yleishyödyllisten palvelujen seurantakeskuksen;
18. hyväksyy komission esittämän vaihtoehdon, jonka mukaan Cardiffin prosessi muodostaa yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvien palvelujen toimintaa yhtenäismarkkinoilla koskevat yleiset arviointipuitteet;
19. kehottaa sopimaan yhdessä yleishyödyllisiä palveluita koskevista indikaattoreista, joiden avulla voidaan vastata kuluttajien ja käyttäjien (hinta, laatu, turvallisuus), sosiaalisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden (yleisyyden aste) ja alojen rajat ylittävien palveluiden (ympäristö) vaatimuksiin sekä luoda yhteiset menetelmät kustannusten ja rahoitustarpeiden laskemista varten;
20. pyytää komissiolta arviointiraporttia yleishyödyllisten palvelujen tilasta ja niitä koskevista tarpeista jäsenvaltioissa.